

جنبش عدم تعهد

www.ketab.ir

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی

تهران - ۱۳۹۴

فهرست‌نویسی پیش از انتشار

سرشناسه: عبداللهی، محمود، ۱۳۴۷ -

عنوان و نام پدیدآور: جنبش عدم تعهد: [به سفارش] دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه.

مشخصات نشر: تهران: وزارت امور خارجه، اداره نشر، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۳۲۸ ص.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۶۱-۶۹۶-۰

بها: ۱۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: عنوان به انگلیسی: Non-Aligned Movement

یادداشت: کتابخانه

موضوع: جنبش عدم تعهد

Non-Aligned Movement موضوع:

موضوع: همکاران‌های بین‌المللی

موضوع: عدم تعهد - تاریخ

موضوع: دولت جهانی

شناسه افزوده: ایران، وزارت امور خارجه، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی

شناسه افزوده: ایران، وزارت امور خارجه، اداره نشر

رده بندی کنگره: ۹۱۳۹۳ ج ۲۲ ع ۱۳۱۱

رده بندی دیویی: ۳۲۷/۰۹۱۷۱۶

شماره کتابشناسی: ۳۷۲۸۹۲۸

جنبش عدم تعهد

چاپ اول: ۱۳۹۴

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

همانگی امور نشر: بیتا پهرانیان

ویراستار ادبی: مریم حجاری

صفحه آرای: اکرم خاکساریان

صفحه‌آرایی، طراحی، لیتوگرافی، چاپ و صحافی:

اداره نشر وزارت امور خارجه

دفتر مرکزی: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه

تلفن: ۲۲۸۲۹۷۰۲۹، تمایز: ۲۲۸۲۵۶۵

نماینده و فروشگاه مرکزی: میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، پاساژ ناشران، طبقه همکف پلاک ۱۶/۲۲

تلفن فاکس: ۶۶۹۵۲۲۹۰، تلفن: ۶۶۴۹۰۳۱۵ - تلفن همراه: ۰۹۳۵۹۶۴۹۰۴۷

فروشگاه شماره ۲: خیابان شهید باهنر (نیاوران)، خیابان شهید آقایی، جنب مرکز آموزش و پژوهش‌های بین‌المللی وزارت امور خارجه

تلفن: ۲۲۸۰۲۶۶۲

فهرست مطالب

۵	مقدمه
۷	فصل اول: سابقه تأسیس جنبش عدم تعهد
۷	• تاریخچه
۸	• اندیشه عدم تعهد، ملهم از سیاست موازنه منفی
۱۰	• مفهوم عدم تعهد و بنیانگذاران جنبش
۱۱	• روند تکوین جنبش عدم تعهد
۱۱	- گروه‌های راجان آسیایی
۱۱	- اصول پانچ شیلا
۱۲	- کنفرانس بوگور
۱۳	- کنفرانس باندونگ
۱۷	فصل دوم: اصول، اهداف و ساختار جنبش عدم تعهد
۱۷	• اصول و اهداف بنیادین جنبش
۲۲	• ساختار و روش کاری جنبش عدم تعهد
۲۲	۱- ساختار
۲۳	۲- ریاست
۲۳	۳- تروئیکا
۲۴	۴- دفتر هماهنگی
۲۴	۵- گروه‌های ویژه، تماس کاری و کمیته‌های دائمی
۲۵	۶- گروه کشورهای جنبش عدم تعهد در شورای امنیت
۲۵	۷- کمیته مشترک هماهنگی
۲۵	۸- شورای همکاری اطلاعاتی
۲۵	۹- مراکز وابسته به جنبش عدم تعهد
۲۶	• دستور کار در جنبش عدم تعهد
۲۷	• جلسات و نشست‌های جنبش عدم تعهد
۲۷	- اجلاس سران
۲۹	- کنفرانس وزراء

۲۹	- اجلاس فوق العاده وزرای جنبش
۲۹	- اجلاس وزرای خارجه در حاشیه نشست‌های سالیانه مجمع عمومی سازمان ملل متحد
۳۰	در نیویورک
۳۰	- اجلاس وزرای خارجه دفتر هماهنگی
۳۰	- کمیته فلسطین
۳۰	- کمیته متدولوزی
۳۱	• اعضا: ناظران و میهمانان در جنبش عدم تعهد
۳۲	معارضای عضویت
۳۳	فصل سوم: اجلاس بیستین سران جنبش عدم تعهد از بدو تأسیس
۳۳	• اولین اجلاس سران (۱۹۶۱)
۴۵	• دومین اجلاس سران (۱۹۶۲)
۶۹	• سومین اجلاس سران (۱۹۷۰)
۸۵	• چهارمین اجلاس سران (۱۹۷۲)
۹۹	• پنجمین اجلاس سران (۱۹۷۶)
۱۱۲	• ششمین اجلاس سران (۱۹۷۹)
۱۲۶	• هفتمین اجلاس سران (۱۹۸۳)
۱۴۲	• هشتمین اجلاس سران (۱۹۸۶)
۱۴۹	• نهمین اجلاس سران (۱۹۸۹)
۱۶۶	• دهمین اجلاس سران (۱۹۹۲)
۱۷۰	• یازدهمین اجلاس سران (۱۹۹۵)
۱۸۶	• دوازدهمین اجلاس سران (۱۹۹۸)
۱۹۴	• سیزدهمین اجلاس سران (۲۰۰۳)
۲۰۵	• چهاردهمین اجلاس سران (۲۰۰۶)
۲۲۲	• پانزدهمین اجلاس سران (۲۰۰۹)
۲۳۶	• شانزدهمین اجلاس سران (۲۰۱۲)
۲۴۵	- اسناد مصوب اجلاس سران
۲۴۹	- متن بیانیه شانزدهمین اجلاس سران کشورهای جنبش عدم تعهد
۲۵۵	- متن بیانات حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در مراسم افتتاحیه شانزدهمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد

۲۶۲	نکات برجسته شانزدهمین اجلاس
۲۶۷	فصل چهارم: ایران و جنبش عدم تعهد
۲۶۷	• انقلاب اسلامی و عضویت ایران
۲۸۵	• جنگ تحمیلی عراق علیه ایران
	• موفقیت کشورمان در جلوگیری از برگزاری اجلاس سران در بغداد و ممانعت از
۲۸۸	بهره‌برداری رژیم بعث از امتیاز میزبانی در دوران جنگ تحمیلی
۲۹۱	• مواضع جمهوری اسلامی ایران در قبال جنبش عدم تعهد
۲۹۱	• گسترش فعالیت جمهوری اسلامی ایران و ایفای نقش مؤثر در جنبش عدم تعهد
۲۹۲	• ارائه پیشنهاد و تصویب میزبانی شانزدهمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد
	• تصویب برگزاری اجلاس ۱۶ سران در جمهوری اسلامی ایران و کسب موقعیت ریاست بر
۲۹۳	جنبش عدم تعهد
۲۹۴	• اهم فعالیت‌های کشورمان قبل از آغاز روند اجرایی برگزاری اجلاس سران
	• ریاست جمهوری اسلامی ایران بر جنبش عدم تعهد پس از برگزاری موفق شانزدهمین
۲۹۴	اجلاس سران
۲۹۵	• اهداف کلی ج.ا.ا در دوره ریاست بر جنبش عدم تعهد
	• مهمترین مسئولیت‌ها و تعهدات جمهوری اسلامی ایران در زمان عهده‌داری ریاست سه
۲۹۶	ساله بر جنبش عدم تعهد
	فصل پنجم: اهم مواضع جنبش عدم تعهد در قبال تحولات جهانی و ظرفیت
۲۹۹	همکاری در این جنبش
۲۹۹	• جنبش عدم تعهد و مواضع آن در قبال پرونده هسته‌ای جمهوری اسلامی ایران
۳۰۱	• ظرفیت همکاری تجاری و اقتصادی کشورهای عضو جنبش عدم تعهد
۳۰۷	فصل ششم: چشم‌انداز آینده جنبش و چالش‌های پیش‌رو
	تشکیک در ماهیت وجودی جنبش عدم تعهد در دوره پس از جنگ سرد و ضرورت انطباق با
۳۰۷	مقتضیات زمان
۳۱۰	• آینده جنبش عدم تعهد
۳۱۳	ضمایم
۳۲۵	منابع و مآخذ

مقدمه

با پایان گرفتن جنگ جهانی دوم و تشکیل بلوک‌های شرق و غرب، در جهانی که هنوز از عواقب مصیبت‌ها و فجایع جنگ‌های نیافته بود و در فضای دو قطبی سرمایه‌داری و کمونیسم، تعدادی از رهبران جهان از آسیا، آفریقا، آمریکای لاتین و مناطق دیگر جهان سوم به فکر ایجاد اندیشه‌ای مستقل و غیر وابسته به هر یک از بلوک‌های شرق و غرب افتادند و بر آن شدند تا با اتخاذ مدعیان غیر جانبدارانه در قبال دو قدرت مزبور، فضای جامعه بین‌المللی را از تنش سیاسی بیشتر حفظ کنند. در نهایت در سال ۱۹۶۱ نخستین اجلاس سران جنبش عدم تعهد با اهداف و اصولی مشخص و بدون وابستگی و تأسیس شد.

سیاست استعمارزدایی و نای سلطه خارجی که جنبش عدم تعهد بر آن تصریح دارد باعث شد بسیاری از ملت‌های سربلند استعمار در آسیا و آفریقا به استقلال برسند و در سال ۱۳۴۹ مجمع عمومی سازمان ملل متحد طعنامه پایان استعمار را تصویب کنند. بعد از فروپاشی نظام دو قطبی و اضمحلال بلوک کمونیست در جهان، بسیاری فلسفه ادامه حیات جنبش عدم تعهد و کارآمدی آن را زیر سؤال بردند، لیکن کشورهای عضو علاوه بر تأکید بر اصول بنیادین جنبش عدم تعهد و لزوم ادامه فعالیت در عرصه بین‌المللی نشان دادند که قادر به تقویت اعتبار جنبش عدم تعهد و ایفای نقش مؤثر در قبال رویدادها و تحولات گوناگون بین‌المللی هستند.

جمهوری اسلامی ایران بر اساس اصول بنیادین و اولیه مندرج در سیاست خارجی خویش یعنی اصل "سیاست نه شرقی، نه غربی"، پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ششمین اجلاس سران جنبش عدم تعهد در هاوانا در سال ۱۳۵۸ به عنوان هشتمین و هشتمین کشور عضو جنبش عدم تعهد درآمد و طی ۳۴ سال عضویت در آن به خصوص از سال ۱۹۸۳ و در مقطع آغازین جنگ تحمیلی همواره به عنوان یکی از کشورهای فعال و پیشرو در کلیه نشست‌های جنبش عدم تعهد به ویژه اجلاس سران و وزرای امور خارجه شرکت داشته و در تدوین مواضع و تصمیمات جنبش در خصوص مسائل و تحولات مهم بین‌المللی نقش فعالی را ایفا کرده است.

برگزاری شانزدهمین اجلاس سران کشورهای عضو جنبش عدم تعهد در تهران بیش از پیش بر اعتبار کشورمان و تثبیت موقعیت جمهوری اسلامی ایران در عرصه بین‌المللی افزود.

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه در راستای مطالعات کارشناسی و پژوهشی خود در موضوعات گوناگون علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، از سال ۱۳۷۰ انتشار مجموعه‌ای را تحت عنوان «مباحث کشورها و سازمان‌های بین‌المللی» آغاز کرده که به «کتاب سبز» شهرت یافته است. در این کتاب‌ها سعی شده تا هر یک از کشورها و سازمان‌های بین‌المللی از لحاظ جغرافیایی، انسانی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و بین‌المللی مورد بررسی قرار گرفته و مجموعه‌ای که دربرگیرنده اطلاعات پایه و تخصصی و نیز سیاست خارجی کشورها و وظایف و عملکرد سازمان‌های بین‌المللی باشد، در دسترس محققان و علاقمندان قرار گیرد. همچنین به روابط دوجانبه با جمهوری اسلامی ایران با کشورها و سازمان‌های بین‌المللی توجه ویژه‌ای شده که در بخش پایانی هر کتاب به آن پرداخته می‌شود.

استفاده عملی از مجموعه کتاب‌های سبز، روزآمد کردن محتوای آن‌ها را با توجه به تحولات جهانی و کشورهای ضربه می‌کرد، لذا بازنگری تمامی مجلدات این کتاب‌ها در سال ۱۳۸۶ در دستور کار دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی قرار گرفت که به تدریج از سوی مراکز و گروه‌های مطالعاتی دفتر در حال انجام است.

در همین راستا کتاب «سیاست خارجی و امنیتی ایران» مرکز مطالعات حقوقی و بین‌المللی و با استفاده از نظرات کارشناسان و مسئولان محترم اداره کل امور سیاسی و امنیت بین‌المللی وزارت امور خارجه و به اهتمام آقای محمود عبداللهی تألیف شده است تا در اختیار علاقمندان به مجموعه کتاب‌های سبز قرار گیرد. امید است انتشار این مجموعه در تعمیق شناخت عمومی و تخصصی از کشورهای جهان و سازمان‌های بین‌المللی در پیشبرد سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران براساس سه اصل اعلام شده توسط مقام معظم رهبری؛ یعنی «عزت، حکمت و مصحت» مؤثر باشد.

دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی